

Bilister med allvarliga synfel är livsfarliga i trafiken

En undersökning som Trygg-Hansa presenterade under senhösten, visade att nära en tredjedel av alla svenska bilförare (29 procent) har svårt att läsa skyltar i trafiken. Mer än var tionde förare (13 procent) erkänner att de kör trots att de ser så dåligt att de inte borde sitta bakom ratten. Sju av tio vill nu skärpa lagen så att syntest blir obligatoriskt när körkortet förnyas.

– Att ha god syn är en kritisk faktor för den som kör bil. Inte minst påverkar synskärpan tiden det tar mellan att man upptäcker t.ex. ett hinder och att man faktiskt reagerar. Det är därför glädjande att så många som 74 procent av de tillfrågade tycker att synkontroll borde vara obligatoriskt för den som förnyar sitt körkort, säger Jonas Frid, ansvarig för motorförsäkringar på Trygg-Hansa.

Att köra med nedsatt syn kan utan tvekan ha dödliga konsekvenser. Varje år bidrar det till många allvarliga skador och även dödsfall på våra vägar.

Påverkas av normala åldrandet

Synen påverkas av det normala åldrandet även om personen inte har en ögonsjukdom.

- Äldre personer behöver mera ljus för att se lika bra som yngre.
- Syncellerna behöver längre tid för att återhämta sig efter bländning.
- Grumlighet i linsen gör att ljuset sprider sig och medverkar till ökad risk för bländning.
- Linsens ökade stelhet innebär att det är svårare att ställa om mellan seende på långt håll och nära håll. Man ser då suddigt på nära håll vilket kan försvåra detaljuppfattningen av det som visas på instrumentpanelen.

Till det kommer att äldre drabbas av ögonsjukdomar, som grå starr, grön starr och gulafläcken-sjukan (maculadegeneration) samt stroke och diabetes.

Men även yngre personer kan olika former av synfel, t.ex. närsynthet och översynthet, utan att för den skull ha drabbats av ögonsjukdomar

Borde vara lagstadgat

När du skaffar körkort undersöker en legitimerad optiker eller körskolan att din syn uppfyller kraven för körkort. Men när körkortet förnyas var tionde år krävs ingen synundersökning, trots att synen hos alla försämras med åldern.

– Det är konstigt att det inte anses lika allvarligt att sätta sig i bilen med nedsatt syn som att köra berusad. Synfel begränsar också förarens reaktionsförmåga och gör dem till en fara för sig själva och andra i trafiken. Att göra en synundersökning i samband med förnyelse av körkortet borde vara lagstadgat, anser Jonas.

Tidigare forskning om synens inverkan på bilkörning och på risker lämnar en rad frågor obesvarade. Trygg-Hansas moderbolag, RSA, gav därför Universitetet i Brunel (England) i uppdrag att utföra en djupgående studie för att visa på synens effekt på körsäkerhet och körförmåga.

Synskärpan har stor inverkan på körförmågan

En panel bestående av personer med synskärpa 1.0 fick genomgå ett utförligt test i Brunels körsimulator. Varje deltagare fick hantera ett antal uppgifter och riskmoment under en mer än 10 kilometer lång sträcka, samtidigt som man noterade olika aspekter av deras körförmåga.

Deltagarna fick göra testet tre gånger, en gång med sin normala syn och därefter med två olika grader av oskärpa: "svag" (den lagstadgade miniminivån för att få köra) och "kraftig" (något sämre än den lagstadgade miniminivån för att få köra).

I studien kom man fram till att synskärpan hade stor inverkan på förarens körförmåga:

1. När bilförarna hade suddig syn hade de svårt att hålla stabil kurs på vägen, hålla en jämn hastighet och läsa vägskyltar. Till exempel avvek bilförarna från körfältet 62 % mer med den lagstadgade miniminivån än med normal syn och de kunde bara läsa tre fjärdedelar (77 %) av de vägskyltar de körde förbi jämfört med när de hade normal syn.
2. Synskärpan har även en stor inverkan på bilförarens mentala belastning. Detta kan vara hanterbart under kortare perioder, men under längre resor kan det leda till trötthet och därmed öka olycksrisken.

Dålig synskärpa orsakar mänskligt lidande och stora kostnader

En nyligen publicerad rapport som beställts av RSA i Storbritannien, visar att trafikolyckor orsakade av förare med dålig syn kostar Storbritannien uppskattningsvis £ 33 000 000 per år och resulterar årligen i upp emot 2 900 döda och allvarligt skadade.

– Det är ingen vild gissning att vi skulle få motsvarande siffror om undersökningen gjorts i Sverige. Med tanke på att det i Storbritannien bor drygt sex gånger fler människor än i Sverige, skulle kostnaden här i landet ligga på ca 50 miljoner kr, konstaterar Jonas.

Liksom i bl.a. Sverige och Norge, finns det i Storbritannien inga krav på synundersökningar vid t.ex. förnyelse av körkort. RSA har, med anledning av sin rapport, därför dragit igång en kampanj under namnet "Fit to Drive". Den syftar dels till att öka medvetandet bland allmänheten om faran med att köra med dålig syn, dels att försöka påverka politikerna att ändra lagstiftningen.

Nordisk försäkringstidskrift 1/2013

Vi frågar Jonas Frid om något liknande är på gång i Sverige:

– Vår avsikt med den här rapporten har främst varit att sätta fingret på det vi tycker är ett problem, nämligen att synundersökningar inte görs i samband med körkorts-förnyelse. Vi har märkt ett stort intresse för den här frågan i media och också ett gehör från många enskilda beslutsfattare. Sedan får vi se om vi också har lyckats en skapa opinion för att få ändringar i regelverket. Vi tror det finns ett stort mörkertal inom antalet trafikolyckor som orsakats av personer med nedsatt syn och därför känns regelbundna synundersökningar som ett rimligt krav, säger Jonas Frid till sist.